

Intensiv oppfôring av kopplam – en lønnsom produksjon?

VIBEKE LIND¹ OG KARI LJØKJEL²

Bioforsk Nord Tjøtta¹, Felleskjøpet Fôrutvikling²

Bakgrunn

Oppfôring av kopplam har økt de senere årene, fordi søyene i dag får trilling- og firlinglam oftere enn tidligere. For å sikre at lammene som går med søya i fjellet skal komme hjem i godt hold, er det mer og mer vanlig å ta bort det tredje og fjerde lammet til kopplam. Av og til tas også det ene tvillinglammet til gimrene til kopplam. Dette vil trolig gi bedre holdbarhet på søyene. Ved å holde lam hjemme og fostre dem som kopplam gir det mulighet for å skaffe lammekjøtt til grillsesongen og sikre ferske lam før vanlig slaktesesong. Prisløypa hos slakteriene viser at det før slaktesesongen er en økt utbetaling og dersom dette kan utnyttes optimalt kan det gi en merinntekt til produsenten. Prisen på lammekjøtt har imidlertid ikke utviklet seg i samme takt som prisen på melkeerstatninger og lønnsomheten med melkeerstatningsfôring er derfor sterkt svekka. Felleskjøpet Fôrutvikling har i samarbeid med Bioforsk Nord Tjøtta gjennomført to forsøk med framfôring av kopplam ved bruk av ulike typer melkeerstatning, og ulike strategier for framfôring. Første år (2007) ble to melkeerstatninger sammenlignet i et ekstensivt opplegg (fri tilgang på melk i fem til seks uker, deretter beite og små mengder kraftfôr). I 2008 ble den ene melkeerstatningen fra 2007 sammenlignet med en tredje melkeerstatning i et intensivt opplegg (restriktiv tildeling av melk i fire uker, deretter beite og fri tilgang til kraftfôr). I dette innlegget vil de to strategiene for framfôring sammenlignes vha de to grupper fra forsøkene som fikk samme melkeerstatning både i 2007 og 2008. Daglig tilvekst, trivsel, helse, slaktekvalitet og økonomi vil bli vurdert.

Materiale og metode

Begge forsøk ble gjennomført hos den samme produsenten på Mindland i Nordland fylke. Det var 20 og 23 kopplam i henholdsvis 2007 og 2008. Det ble i begge årene kjøpt inn kopplam fra en nabobesetning for å sikre nok lam. Lammene ble født i perioden 25.april til 15.mai. Begge årene fikk lammene råmelk det første levedøgn før melkeerstatningen Pluss Pontus ble introdusert. I 2007 ble lammene veid ved fødsel og hver uke fram til de var 8 uker gamle. I tillegg ble lammene veid før slaktning. Lammene ble fôret i grupper med fri tilgang på melkeerstatning til de hadde minimum 10 kg levende vekt og tok opp ca 100 g kraftfôr. Lammene fikk tilgang til kraftfôr (FORMEL Lam), høy, vann og saltslikkestein fra første

døgn i forsøket. Ett lam ble tatt ut midt i forsøksperioden da det var lite og ikke hadde noen tilvekst. Når lammene var avvent på melk ved 5 til 6 ukers alder ble de satt på et godt innmarksbeite der de fikk tildelt kraftfôr (100 g per dyr per dag) fram til de var 8 uker gamle. Fra 8 uker og fram til slakting var det ikke flere registreringer verken av førmengde eller vekt hos lammene. Lammene ble veid før slakt og slaktedata ble registrert. Daglig opptak for hele gruppen av melkeerstatning og kraftfôr ble notert og total forbruk av både melk og kraftfôr beregnet.

I 2008 ble lammene veid ved fødsel og hver uke de første 10 ukene, heretter ble lammene veid en gang i måneden fram til slakting. Lammene ble føret i grupper med fri tilgang på melkeerstatning de første 2 ukene. Siden ble de individuelt føret med flaske og tildelt 0,5 liter to ganger daglig i en uke og til slutt 0,5 liter en gang pr dag i en uke før avvenning ved 4 ukers alder. Dyrene fikk tilgang til vann, høy og saltslikkestein i bingene fra første døgn. I tillegg fikk lammene de første syv ukene fri tilgang på FORMEL Mysli Start og deretter FORMEL Lam fram til slakting. Dyrene ble sluppet på beite umiddelbart etter endt melkeføring. To lam falt fra i løpet av forsøksperioden, et ble tatt ut av forsøket da det var ekstra svakt og lite og det andre hengte seg i kraftfôrautomaten.

Resultat og diskusjon

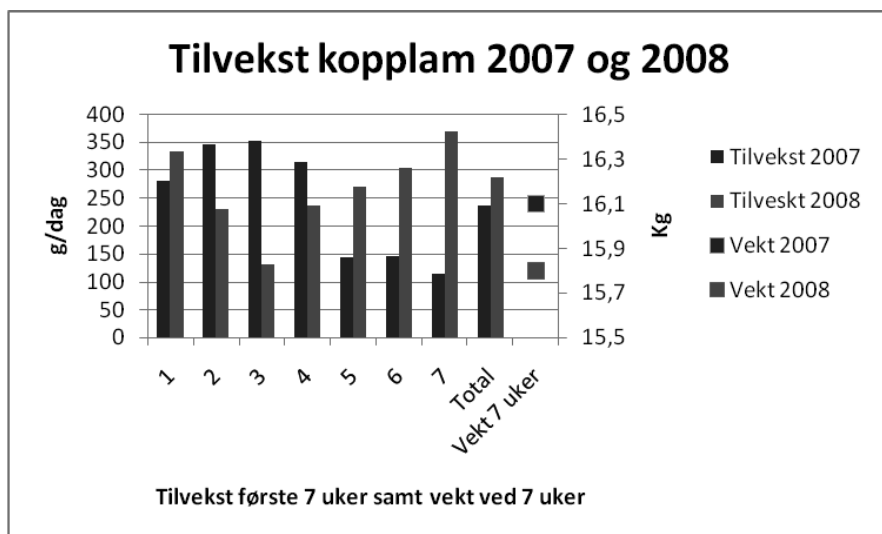
Lammene i 2007 nådde 10 kg levendevekt i snitt 3,9 uker etter fødsel mens lammene i 2008 nådde 10 kg etter 4,7 uker. Det er vurdert å ikke være hensiktsmessig å kjøre statistiske sammenligner av de to forsøksårene. Tabell 1 viser gjennomsnittsverdier for tilvekst de første 7 uker etter fødsel samt utgifter til melk og kraftfôr i samme periode.

Tabell 1. Gjennomsnittsverdier for framføring av kopplam i 2007 og 2008

	2007	Min/maks	2008	Min/maks
Fødselsdato	8.mai		3.mai	
Tilvekst første 7 uker, g/dag	237	178-328	288	188-391
Utgifter melk, kr	319,40		222,50	
Utgifter kraftfôr, kr	13,70		42,60	
Totale fôrutgifter første 7 uker*	333,10		265,10	
Vekt før slakting, kg	33,9	28-47	46,5	37-59
Alder ved slakt, dager	179	165-189	124	110-140
Slaktevekt, kg	14,3	11-17	20,4	18-28
Slakteklasse	O+/R-	O-/R	R	R-/R+
Fettklasse	2-/2		3-/3	

*Utgiftene til melkeerstatning og kraftfôr for 2007 er beregnet på grunnlag av 2008-priser for å gjøre tallene mer sammenlignbare.

Tabellen viser at det i 2007 ble brukt betydelig mer melkeerstatning de første syv ukene etter fødsel enn i 2008. Derimot var forbruket av kraftfôr høyere i 2008. Det kan være to årsaker til dette. Det ene er at lammene på restriktiv føring med melk i 2008 ikke var så mette som lammene på appetittføring i 2007. Det andre kan være forskjellen i smakelighet på FORMEL Lam og FORMEL Mysli Start. Det høyere kraftfôropptaket ved restriktiv føring medførte med stor sannsynlighet at vommen ble tidligere utviklet, noe som gir tidligere økt grovfôropptak og -utnytting. Figur 1 viser at tilveksten hos lammene i 2007 var høy de første 3-4 ukene men ble heretter sterkt redusert. Dette skyldes at kraftfôr- og grovfôropptaket var lavt og at energien fra melkeerstatningen ikke var bra nok til å opprettholde en god tilvekst. I 2008 derimot, var tilveksten hos lammene de første 3 ukene svakere. Hvorfor den var dårligere i uke 2 i 2008 enn i 2007 er litt vanskelig å forklare for begge årene hadde lammene fri tilgang til både melkeerstatning og kraftfôr. Figur 1 viser at etter uke 3 fikk lammene i 2008 en kraftig økning i tilvekst. Lammene hadde nå et lavt inntak av melk og ble tvunget til å spise mer kraftfôr og grovfôr og det medførte god tilvekst. Figuren viser også at etter 7 uker var vekten hos lammene den samme uavhengig av framfôringsstrategi. Basert på fôrforbruk de første syv ukene i framføring av kopplam er det ingen tvil om at strategien som ble valgt i 2008 er mer lønnsom og medfører ingen knekk i tilvekst ved avvenning.

Figur 1. Tilvekst (g/dag) hos kopplam de første 7 ukene etter fødsel samt levende vekt (kg) ved syv ukers alder

Framføring av kopplammene etter de første 7 ukene varierte mye mellom de to årene. Lammene i 2007 fikk også tildelt kraftfôr gjennom beitesesongen fram til slaktning, men dette var ikke nøyaktig registrert. Forbruket var ifølge produsenten

ca 100 g per dyr og dag. Et estimert total forbruk for 123 dager (fra uke syv til slaktning) på i gjennomsnitt 12,3 kg per dyr tilsvarer ca kr. 55 i økte utgifter.

I 2008 var forbruket av kraftfôr 10 ganger høyere enn i 2007. Så stort inntak av kraftfôr (mer enn ett kilo per dyr og dag) kan medføre blaut gjødsel, og ønskes appetittfôring med kraftfôr må det være kraftfôr tilgjengelig til alle dyra hele tiden. Dersom det kommer et opphold i tildelingen vil antakelig dyra ”hive seg over” fôret når det tildeles og det kan medføre diarétilstander. Er derimot kraftfôret tilgjengelig hele tiden kan dyra spise når det passer og selv regulere inntaket. Det ble i dette forsøket ikke registrert blaut mage hos noen dyr som fikk fri tilgang på kraftfôr. Utgiftene til et så høyt forbruk av kraftfôr med en gjennomsnittlig framføringstid fra syv ukers-alder til slaktning på 75 dager utgjør ca kr 450. Det er mulig å redusere utgiftene til kraftfôret. Det var ikke forventet at forbruket skulle bli så høyt og det var ikke bestilt kraftfôr i storekk. Det medførte at produsenten hentet kraftfôret i 25-kilos sekker der prisen er høyere pr kilo enn ved kjøp i bulk.

I 2008 ble lammene i gjennomsnitt slaktet ved en alder på 124 dager mot 179 dager i 2007. Den intensive framføring i 2008 medførte at lammene ble klassifisert bedre og var betydelig tyngre enn lammene i 2007 (tabell 1). Dette medførte også en større inntekt på lammene. Imidlertid oppveier den høyere slakteinntekten ikke de økte utgiftene til kraftfôret.

Det ble ikke observert mistriksel eller sykdom blant dyra i noen av de to fôringsstrategier. Lammene som døde i løpet av forsøksperiodene kan ikke tilskrives forsøksoppleggene.

Konklusjon

Forsøk med oppfôring av kopplam etter to ulike strategier viser at produksjon av kopplam med bruk av melkeerstatning og kraftfôr generelt er lite lønnsomt. Det er beregnet et forventet ”overskudd” per kopplam på bakgrunn av utgifter til melkeerstatning og kraftfôr de første syv ukene (tabell 1) og utgiftene til kraftfôr i beiteperioden fram til slakt. ”Overskuddet” er beregnet til ca 173 kr og 53 kr hhv i 2007 og 2008. Det er i beregningene ikke tatt hensyn til alle utgifter som vaksiner, smokker, flasker, strø og arbeid. Det kan være aktuelt å se på andre former for framføring som for eksempel en mer moderat tildeling av kraftfôr i beiteperioden (400-500 g per dyr per dag) og eventuelt bruk av annen type beite enn vanlig eng. Mer forskning må til før det er mulig å konkludere med lønnsomheten i norsk kopplamproduksjon.